

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 14/2011 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmisteverosta annetun lain 3 §:n ja liitteen muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä lokakuuta 2011 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmisteverosta annetun lain 3 §:n ja liitteen muuttamisesta (HE 55/2011 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut asiasta lausunnon (StVL 3/2011 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaostossa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Tanja Nurmi, valtiovarainministeriö

- ylitarkastaja Anna Lemström, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Sirpa Sarlio-Lähteenkorva, sosiaali- ja terveysministeriö
- tullilylitarkastaja Markus Teräväinen, Tullihallitus
- tutkija Heli Frosterus, Kilpailuvirasto
- toimitusjohtaja Tom Lindblad, Fazer Makeiset Oy edustaen Makeis- ja keksiteollisuusyhdistystä
- toimitusjohtaja Elina Ussa, Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto
- toimitusjohtaja Osmo Laine, Päivittäistavara-kauppa ry
- puheenjohtaja Johanna Sewón-Kieväri, Suomen Jäätelöteollisuus ry
- pääekonomisti Minna Punakallio, Veronmaksajain keskusliitto.

Kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Elintarviketeollisuusliitto ry
- Suomen Kuluttajaliitto ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmisteverosta annettua lakia. Makeisten ja jäätelön valmistevero korotettaisiin 95 senttiin kilogrammalta

ja virvoitusjuomien valmistevero 11 senttiin litralta valmista juomaa. Lisäksi lakiin ehdotetaan tehtäväksi tarkennus keinotekoisesti makeutettujen juomajauheiden verotukseen.

Esitys liittyy valtion vuoden 2012 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2012.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä muuttamattomana.

Esityksen taustaa

Makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmisteveron korotusesitys on osa hallitusohjelman mukaista toimenpidekokonaisuutta, jonka tarkoituksena on tasapainottaa valtiontaloutta. Verotusta koskevat sopeutustoimet painottuvat välillisiin veroihin ja kattavat niistä useimmat. Pääosa hallitusohjelmassa sovitusta veronkorotuksista on tarkoitus saada voimaan ensi vuoden alusta tai sen aikana. Nyt käsiteltävä esitys on osa tätä kokonaisuutta.

Esityksen ensisijainen tavoite on siis fiskaalinen, kuten oli myös tämän vuoden alusta voimaan tulleen makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmisteverosta annetun lain (*makeisverolaki*) tavoite alun perin.

Makeisverolain verotuotoksi arvioitiin 135 milj. euroa vuodessa, mikä merkitsi noin 100 milj. euron lisäystä siihen asti voimassa olleen virvoitusjuomaverolain tuottoon verrattuna. Veroa peritään yhtäläisin perustein Suomessa kulutukseen luovutetuista kotimaisista ja ulkomaisista tuotteista.

Nyt ehdotettujen korotusten arvioidaan lisäävän vuotuista tuottoa noin 50 milj. euroa. Vuotuinen kertymä olisi siten noin 185 milj. euroa. Makeisten ja jäätelön osuus olisi tästä noin 95 milj. euroa ja virvoitusjuomien osuus noin 90 milj. euroa. Esityksellä ei arvioida olevan vaikutusta muihin välillisiin verotuloihin.

Valiokunta puoltaa esitystä näiden yleisten lähtökohtien ja esityksen fiskaalisen merkityksen vuoksi.

Korotusesitys

Makeisten ja jäätelön valmisteveroa ehdotetaan korotettavaksi 75 sentistä 95 senttiin kilogrammalta ja virvoitusjuomien veroa 7,5 sentistä 11 senttiin litralta valmista juomaa. Jos veronkorotus siirtyy täysimääräisesti hintoihin, kuten on oletettu, makeisten hinnat nousisivat keskimäärin vajaat 2 prosenttia, jäätelön hinta 3,5 prosenttia ja virvoitusjuomien hinnat hieman alle 2,5 prosenttia.

Kiinteä vero merkitsee toisaalta sitä, että halpojen tuotteiden vero nousee suhteellisesti enemmän kuin kalliiden. Absoluuttisen veron määrä kiloa tai litraa kohden säilyisi kuitenkin edelleen melko maltillisena. Esimerkiksi 200 gramman makeispussin vero olisi 19 senttiä. Veronkorotuksen osuus siitä olisi 4 senttiä. Vastaavasti 600 grammaa painavan jäätelölitran vero olisi 57 senttiä ja veronkorotuksen osuus siitä 12 senttiä. Muutokset ovat valiokunnan mielestä hallittavia.

Valiokunta pitää lisäksi perusteltuna sitä, että korotus painottuu virvoitusjuomiin. Siihen liittyy esityksen perusteluissa todetut edut, virvoitusjuomien laaja veropohja¹ ja matala verotaso keskimääräisiin vähittäismyyntihintoihin verrattuna. Korotuksen markkinavaikutukset jäisivät siten tältä osin melko pieniksi.

Seuranta ja jatkokehitystyö

Veronalaiset tuotteet on määritelty makeisverolaissa tullitariffin nimikkeiden perusteella. Valittua määrittelytapaa pidettiin perusteltuna, koska vero voitiin kohdistaa silloin valittuihin

¹ Virvoitusjuomaveron piirissä ovat kaikki alkoholittomat juomat maitoa lukuun ottamatta.

tuotteisiin niin laajasti kuin se oli *verotuksen tarkkarajaisuusvaatimuksen* perusteella mahdollista. Valittua rajausta puolsi myös se, että säännökset voitiin pitää sen ansiosta riittävän yksinkertaisena veron luonteeseen ja fiskaaliseen tarkoitukseen nähden. Myös uusien valmis-teverovelvollisten määrä — noin 100 yritystä — on pysynyt hallittavana.

Makeisverolakia säädettäessä oli kuitenkin jo tiedossa monia kehittämistarpeita, joihin toivottiin ratkaisua lain jatkovalmistelussa. Näitä olivat mm. tarve kehittää verosta kansanterveydellisesti ohjaava, jolloin se olisi nykyistä kattavampi ja alan toimijoiden kannalta nykyistä neutraalimpi. Veroa säädettäessä korostui lisäksi huoli harmaan talouden ilmiöistä ja kasvavasta matkustajatuonnista. Nämä näkökohdat ovat edelleen merkityksellisiä, ja niihin on viitattu yleisesti myös valiokunnan asiantuntijakuulemisessa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on nostonut ne niin ikään esiin lausunnossaan.

Eduskunta edellytti makeisverolain käsitelyn yhteydessä, että hallitus seuraa lain vaikutuksia mm. kuluttajien terveyteen² sekä kauppaan ja teollisuuteen. Lisäksi seurannassa tuli kiinnittää huomiota lain mahdollisiin vaikutuksiin harmaaseen talouteen.

Eduskunta edellytti lisäksi, että hallitus jatkaa sokeria sisältävien elintarvikkeiden valmisteverotuksen kehitystyötä. Keskeisenä ajatuksena oli se, että terveysvaikutukset asetetaan nykyistä selvemmin lain tavoitteeksi. Lisäksi tuli selvittää mahdollisuus käyttää tuotteiden sokeripitoisuutta veron perusteena. Tämä selvitystyö on edelleen vireillä.

Lakiin liittyvät kehittämistarpeet on otettu huomioon myös nykyisen hallituksen ohjelmassa.

² Laajaa seurantaä pidettiin perusteltuna, vaikka makeisverolaille ei sinänsä ole asetettu terveyden edistämiseen liittyviä tavoitteita.

sa. Siinä on sovittu, että nyt esitettyjen muutosten lisäksi selvitetään mahdollisuudet korvata makeisiin ja jäätelöön kohdistuva verotus yleisellä sokeriverolla. Tavoitteena on edetä selvitystyössä niin, että mahdolliset muutokset voitaisiin saada voimaan jo vuoden 2013 alusta.

Jotta verotusta voidaan kehittää nykyistä ohjaavammaksi, laajapohjaisemmaksi ja kilpailun kannalta neutraalimmaksi, valiokunta pitää tärkeänä edetä vaikutusten arvioinnissa edellä esitettyin tavoin. Selvitystyö tulee valmistella myös riittävän laajapohjaisesti, jotta verotuksen moninaiset vaikutukset voidaan ottaa huomioon mahdollisimman hyvin. Perusteltua on, että makeisverolain vaikutuksia koskeva arviointi ja sokeriveroa koskeva selvitys toteutetaan yhdessä, kuten hallituksen esityksessä on todettu.

Vaikka selvitystyö on vaativa, valiokunta pitää tärkeänä edetä siinä mahdollisimman nopeasti niin kuin hallitusohjelmassa on tarkoitettu. Tuoretta tietoa on saatavissa mm. Terveystyö ja hyvinvoinnin laitoksen vastikään ilmentyneestä tutkimuksesta Terveysperusteisen elintarvikeverotuksen vaikutukset kansalaisten terveydentilaan ja terveyseroihin, (THL:n Raportti 7/2011)³, jossa käsitellään laajasti sokeriveron vaikutuksia. Lisäksi monissa Euroopan maissa on toteutettu tai suunnitteilla veroja epäterveellisille elintarvikkeille. Esimerkkeinä on mainittu Tanska, Norja ja Unkari. Näitä on syytä seurata.

Mallinnusta voi helpottaa lisäksi myös se, että elintarvikkeiden koostumusta koskevat tiedot tulevat pakollisiksi vuonna 2016, kun EU:n asetuksen muutos elintarviketietojen antamisesta

³ Kaisa Kotakorpi, Tommi Härkänen, Pirjo Pietinen, Heli Reinivuo, Ilpo Suoniemi ja Jukka Pirttilä: Terveysperusteisen elintarvikeverotuksen vaikutukset kansalaisten terveydentilaan ja terveyseroihin. THL:n Raportti 7/2011. Verkkojulkaisu (pdf).

kuluttajille⁴ tulee voimaan. Ilmoitettaviin tietoihin sisältyy mm. sokeria koskeva tieto.

Jatkovalmistelu antanee myös hyödyllistä lisätietoa siitä, missä määrin verotusta voidaan ja kannattaa käyttää ylipäänsä terveysperusteiseen ohjaukseen.

⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarviketietojen antamisesta kuluttajille, asetusten (EY) 1924/2006 ja (EY) 1925/2006 muuttamisesta sekä direktiivien 87/250/ETY, 90/496/ETY, 1999/10/EY, 2000/13/EY, 2002/67/EY ja 2008/5/EY sekä asetuksen (EY) 608/2004 kumoamisesta.

Asetuksella kootaan yhteen ja saatetaan ajan tasalle elintarvikkeiden merkintöjä koskevan lainsäädännön kaksi osa-aluetta: yleiset merkinnät ja ravintoarvo-merkinnät.

Valiokunta korostaa kuitenkin, että verotus on vain apukeino. Ohjauksen pääpainon tulee siten säilyä verotuksen ulkopuolella. Verotuksen fiskaalisen tehtävän hoito edellyttää, että hallinnon voimavaroja voidaan käyttää parhaalla mahdollisella tavalla myös jatkossa. Verojärjestelmän selkeys ja yksinkertaisuus auttavat pitämään myös yritysten hallinnollista taakkaa oikeasuhtaisena.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella valtiovarainvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 18 päivänä marraskuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Pentti Kettunen /ps
jäs. Leena Harkimo /kok
Pertti Hemmilä /kok
Jouko Jääskeläinen /kd
Sampsa Kataja /kok
Esko Kiviranta /kesk
Mika Lintilä /kesk
Heli Paasio /sd
Matti Saarinen /sd
Sari Sarkomaa /kok

Astrid Thors /r (osittain)
Kauko Tuupainen /ps
Pia Viitanen /sd
vjäs. Risto Kalliorinne /vas
Johanna Karimäki /vihr
Mats Nylund /r (osittain)
Sirpa Paatero /sd
Ismo Soukola /ps
Tapani Tölli /kesk
Tuula Väättäinen /sd.

Valiokunnan sihteerinä jaostokäsittelyssä on toiminut

valiokuntaneuvos Maarit Pekkanen.